

4. СЛУЖБОВА І КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦІ

Поняття й ознаки службової і комерційної таємниці

Перехід до ринкової економіки, зумовив появу в українському законодавстві цілого ряду нових понять, що вважаються її невід'ємними атрибутами. Одним із них є поняття службової і комерційної таємниці (далі в інтересах стислості – комерційна таємниця), що колишньому цивільному законодавству було невідоме. У цьому зв'язку воно відноситься до числа найменш розроблених у науці права категорій. Створення інституту охорони комерційної таємниці в законодавстві варто вважати фактом, що здійснився. Після закріплення основних його правил законами, що регламентують діяльність податкових і митних органів, страхових організацій і т. д. – даний інститут стабілізувався і надалі буде лише удосконалюватися у своїх деталях.

Комерційна таємниця являє собою визначену сукупність інформації, знань про що-небудь, виступаючи, таким чином, видом інформаційних ресурсів. Інформація як така по своїй суті нематеріальна, хоча її збереження і поширення здійснюється найчастіше за допомогою матеріальних носіїв. У цьому змісті вона зовсім не відрізняється від об'єктів інтелектуальної власності, що самі можуть розглядатися як різновид інформаційних ресурсів.

Важливою особливістю комерційної таємниці є її найбільша універсальність серед інших об'єктів інтелектуальної власності. Під поняття комерційної таємниці можуть бути підведені найрізноманітніші відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, керуванням, фінансами та іншою діяльністю підприємства. При цьому комерційною таємницею можуть бути оголошені цілком потенційно патентоспроможні рішення, які правовласник за якихось причин не бажає оприлюднювати і патентувати у встановленому порядку.

Специфічною рисою комерційної таємниці, що виділяє її серед інших об'єктів інтелектуальної власності, є необмеженість терміну її охорони. Право на комерційну таємницю діє доти, поки зберігається фактична монополія особи на інформацію, що її утворює, а також наявні передбачені законом умови її охорони. Ця обставина робить обрання даної форми охорони промислової власності привабливою для підприємців у тих випадках, коли їх не задовольняє принцип терміновості патентної охорони.

Казарєзов А. Я., Галь А. Ф.

Комерційна таємниця як об'єкт інтелектуальної власності не вимагає офіційного визнання її охороноздатності, державної реєстрації чи виконання яких-небудь інших формальностей, а також сплати державного мита.

Українське законодавство, як і законодавство більшості європейських країн, висуває до комерційної таємниці наступні три вимоги.

По-перше, інформація повинна мати дійсну чи потенційну комерційну цінність у силу її невідомості третім особам.

По-друге, до інформації, що складає комерційну таємницю, не повинне бути вільного доступу на законній підставі.

По-третє, щоб інформація вважалася комерційною таємницею, потрібно, щоб власник інформації вживав заходів до охорони її конфіденційності.

Крім комерційної таємниці, законодавство виділяє ще кілька видів відомостей, що повинні зберігатися потай. Мова, зокрема, йде про державну, військову, медичну, нотаріальну, адвокатську, банківську таємницю, особисту та родинну таємницю, таємницю усиновлення, таємницю слідства тощо.

Далі, поряд з терміном «комерційна таємниця» у законодавстві і на практиці широко використовуються такі терміни, як «таємниця виробництва», «ноу-хау», «торгова таємниця», «конфіденційна інформація» тощо. Хоча кожний з названих термінів має властивий лише йому відтінок і застосовується звичайно в досить визначеній ситуації, усі вони позначають, по суті, те саме поняття, що одержало найменування «службової і комерційної таємниці».

Суб'єкти права на службову і комерційну таємницю

З огляду на викладене вище, комерційною таємницею відповідно до чинного законодавства визнаються лише відомості, що стосуються підприємницької діяльності, суб'єктами права на комерційну таємницю є особи, що займаються такою діяльністю. Юридичні особи, що є некомерційними організаціями (споживчі кооперативи, суспільні і релігійні організації, установи, благодійні та інші фонди...), також можуть бути власниками прав на комерційну таємницю, якщо справа стосується відомостей, що відносяться до дозволеної їм підприємницької діяльності.

Права власників службової і комерційної таємниці

Сутність права на комерційну таємницю складається в забезпечені власнику інформації можливості засекречувати цю інформацію від широкого загалу і вимагати, щоб треті особи утримувалися від використання незаконних методів одержання даної інформації.

Промислова власність

Першу можливість утворює право власника на його активні дії, спрямовані на збереження конфіденційності інформації. Оскільки, як уже відзначалося, право на комерційну таємницю базується на фактичній монополії правовласника, на ньому самому лежить головна турбота про те, щоб зберегти цю монополію.

Другу сторону розглянутого права складає можливість очікувати від третіх осіб стримування від незаконного заволодіння інформацією, яка складає комерційну таємницю. Важливо підкреслити, що мова в даному випадку йде не про заборону використання даної інформації третіми особами без згоди її власника. Якщо інформація отримана зацікавленою особою законним шляхом, хоча б і без санкції її власника, наприклад, у зв'язку з будь-яким недоглядом останнього, це правопорушенням не вважається.

До числа правових можливостей власника комерційної таємниці варто віднести також його можливість розпорядження об'єктом інтелектуальної власності, що йому належить. Насамперед він може в будь-який момент розкривати перед публікою ті відомості, що склали комерційну таємницю, якщо це не порушує прийнятих їм зобов'язань перед контрагентами. Далі власник інформації, що є конфіденційною, може продати чи у інший спосіб переуступити цю інформацію зацікавленій особі. Умовами такої переуступки інформації є звичайно відмовлення самого правовласника від її подальшого використання, а також його зобов'язання не передавати цю інформацію іншим особам. Іншими словами, допускається видача третім особам ліцензій, що, у свою чергу, можуть носити винятковий або невинятковий характер. Предметом таких ліцензій найчастіше є технологічні секрети, досвід управлінської, фінансової і виробничої діяльності тощо, що не мають патентної охорони, але представляють комерційну цінність.

Власник відомостей, що застосовує заходи для охорони їхньої конфіденційності, не може при цьому порушувати охоронювані законом права та інтереси інших осіб, а також використовувати такі засоби охорони конфіденційності інформації, що здатні заподіяти неадекватну шкоду життю і здоров'ю навколишніх.

Суб'єкт комерційної таємниці в передбачених законом випадках та зазначених їм межах зобов'язаний розкрити конфіденційність інформації з вимоги компетентних державних органів і посадових осіб. Наприклад, таким правом на одержання інформації, у тому числі і ту, що має комерційну таємницю, користуються слідчі органи у зв'язку з розслідуванням кримінальних справ, які знаходяться в їхньому розпорядженні. При цьому на зазначених органах і конкретних посадових особах лежить обов'язок щодо нерозголошення даної інформації перед третіми особами.

Казарєзов А. Я., Галь А. Ф.

Припинення права на комерційну таємницю може бути зумовлено двома обставинами. До них відносяться утрата фактичної монополії на відомості, що стають доступними третім особам і, відповідно, втрачають свою комерційну цінність, а також віднесення відповідних відомостей у встановленому законом порядку до числа відомостей, що не можуть складати комерційну таємницю.